Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

24 ianuarie 2019*

„Recurs – Articolul 86 din Regulamentul de procedură al Tribunalului – Admisibilitate – Procedură de adaptare a cererii introductive – Necesitatea adaptării motivelor și a argumentelor – Măsuri restrictive luate împotriva Republicii Arabe Siriene – Lista persoanelor cărora li se aplică înghețarea fondurilor și a resurselor economice – Includerea numelui recurentului”

În cauza C-313/17 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 26 mai 2017,

George Haswani, cu domiciliul în Yabrud (Siria), reprezentat de G. Karouni, avocat,

recurent,

celelalte părți din procedură fiind:

Consiliul Uniunii Europene, reprezentat de A. Sikora-Kalėda și de S. Kyriakopoulou, în calitate de agenți,

pârât în primă instanță,

Comisia Europeană, reprezentată de L. Havas și de R. Tricot, în calitate de agenți,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședintă, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, domnul J.-C. Bonichot (raportor) și domnii A. Arabadjiev, E. Regan și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 septembrie 2018,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: franceza.

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, domnul George Haswani solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 22 martie 2017, Haswani/Consiliul (T-231/15, nepublicată, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2017:200), prin care acesta a respins ca inadmisibilă cererea sa de anulare a Deciziei (PESC) 2016/850 a Consiliului din 27 mai 2016 de modificare a Deciziei 2013/255/PESC privind măsuri restrictive împotriva Siriei (JO 2016, L 141, p. 125) și a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2016/840 al Consiliului din 27 mai 2016 privind punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 36/2012 privind măsuri restrictive având în vedere situația din Siria (JO 2016, L 141, p. 30) (denumite în continuare, împreună, „actele din 27 mai 2016”).

Cadrul juridic

2 Articolul 86 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, în versiunea aplicabilă litigiului în primă instanță (denumit în continuare „Regulamentul de procedură al Tribunalului”), intitulat „Adaptarea cererii introductive”, are următorul cuprins:

„(1) Atunci când un act, a cărui anulare este solicitată, este înlocuit sau modificat printr-un alt act având același obiect, reclamantul poate, înainte de închiderea fazei orale a procedurii sau înainte de decizia Tribunalului de a se pronunța fără parcurgerea fazei orale a procedurii, să își adapteze cererea introductivă pentru a ține cont de acest element nou.

(2) Adaptarea cererii introductive trebuie efectuată prin înscris separat și în termenul prevăzut la articolul 263 al șaselea paragraf TFUE în care poate fi solicitată anularea actului care justifică adaptarea cererii introductive.

(3) Memoriul în adaptare conține:

(a) concluziile adaptate;

(b) dacă este necesar, motivele și argumentele adaptate;

(c) dacă este necesar, probele și propunerea de probe legate de adaptarea concluziilor.

(4) Memoriul în adaptare este însoțit de actul care justifică adaptarea cererii introductive. Dacă acest act nu este depus, grefierul stabilește reclamantului un termen rezonabil în vederea depunerii sale. În cazul în care, în termenul stabilit în acest scop, reclamantul nu procedează la îndreptarea acestei neregularități, Tribunalul decide dacă nerespectarea acestei cerințe determină inadmisibilitatea memoriului de adaptare a cererii introductive.

(5) Fără a aduce atingere deciziei care urmează a fi luată de Tribunal cu privire la admisibilitatea memoriului de adaptare a cererii introductive, președintele stabilește pârâtului un termen pentru a răspunde la memoriul în adaptare.

[…]”

Istoricul litigiului, acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată

3 Recurentul este un industriaș de cetățenie siriană, fondator și coproprietar al societății HESCO, care își desfășoară activitatea în sectorul petrolului și al gazelor naturale.

4 Prin două acte din 6 martie 2015, numele său a fost adăugat pe lista care figurează în anexa I la Decizia 2013/255/PESC din 31 mai 2013 privind măsuri restrictive împotriva Siriei (JO 2013, L 147, p. 14), precum și pe cea care figurează în anexa II la Regulamentul (UE) nr. 36/2012 al Consiliului din 18 ianuarie 2012 privind măsuri restrictive având în vedere situația din Siria și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 442/2011 (JO 2012, L 16, p. 1), pentru următoarele motive:

„Important om de afaceri sirian, coproprietar al HESCO Engineering and Construction Company, o importantă societate de inginerie și de construcții din Siria. Are legături strânse cu regimul sirian.

George Haswani sprijină regimul și obține avantaje de pe urma acestuia prin rolul său de intermediar în cadrul tranzacțiilor referitoare la achiziția de petrol la EIIL de către regimul sirian.

De asemenea, acesta obține avantaje de pe urma regimului grație tratamentului favorabil de care beneficiază, în special un contract încheiat (în calitate de subcontractant) cu Stroytransgaz, o importantă companie petrolieră din Rusia."

5 La 5 mai 2015, recurentul a solicitat Tribunalului anularea actelor din 6 martie 2015.

6 La 28 mai 2015, Consiliul a adoptat Decizia (PESC) 2015/837 de modificare a Deciziei 2013/255 (JO 2015, L 132, p. 82), care prelungește Decizia 2013/255 până la 1 iunie 2016 și modifică anexa I la această decizie. În aceeași zi, Consiliul a adoptat de asemenea Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/828 privind punerea în aplicare a Regulamentului nr. 36/2012 (JO 2015, L 132, p. 3), prin care a modificat anexa II la Regulamentul nr. 36/2012 menționat.

7 Prin memoriul depus la grefa Tribunalului la 23 iunie 2015, recurentul a adaptat cererea introductivă pentru a obține și anularea Deciziei 2015/837 și a Regulamentului de punere în aplicare 2015/828.

8 La 12 octombrie 2015, Consiliul a adoptat, pe de o parte, Decizia (PESC) 2015/1836 de modificare a Deciziei 2013/255 (JO 2015, L 266, p. 75) și, pe de altă parte, Regulamentul (UE) 2015/1828 de modificare a Regulamentului nr. 36/2012 (JO 2015, L 266, p. 1), prin care a modificat anexa II la regulamentul menționat (denumite în continuare „actele din 12 octombrie 2015").

9 Modificările au privit în special criteriile de includere pe listele anexate în ceea ce privește articolul 28 alineatul (2) din Decizia 2013/255 și articolul 15 alineatul (1a) din Regulamentul nr. 36/2012. În special, criteriile de răspundere pentru represiune sau de legătură cu regimul au fost completate cu o listă de persoane încadrate în șapte categorii, printre care cea prevăzând „oameni de afaceri importanți care acționează în Siria".

10 Prin scrisoarea din 29 aprilie 2016, Consiliul a notificat recurentului intenția de a-l menține pe listele în cauză, precum și modificarea motivării reținute în privința sa. Recurentul, prin intermediul avocatului său, a răspuns Consiliului prin scrisoarea din 12 mai 2016.

11 Prin actele din 27 mai 2016, Consiliul a inclus numele recurentului în anexele la actele respective pentru următoarele motive:

„Om de afaceri important care acționează în Siria, având interese și/sau activități în sectorul ingineriei, al construcțiilor, al petrolului și al gazelor naturale. Are interese și/sau exercită o influență semnificativă în mai multe societăți și entități din Siria, în special HESCO Engineering and Construction Company, o importantă societate de inginerie și de construcții.

George Haswani are legături strânse cu regimul sirian. Sprijină regimul și obține avantaje de pe urma acestuia prin rolul său de intermediar în cadrul tranzacțiilor referitoare la achiziția de petrol la EIIL de către regimul sirian. De asemenea, acesta obține avantaje de pe urma regimului grație tratamentului favorabil de care beneficiază, în special un contract încheiat (în calitate de subcontractant) cu Stroytransgaz, o importantă companie petrolieră din Rusia."

12 Prin memoriul depus la grefa Tribunalului la 7 iulie 2016, recurentul a solicitat adaptarea cererii sale introductive pentru a obține și anularea actelor din 27 mai 2016 (denumit în continuare „al doilea memoriu în adaptare" sau „a doua cerere de adaptare").

13 Prin scrisoarea din 22 iulie 2016, Consiliul și-a prezentat observațiile cu privire la al doilea memoriu în adaptare, considerându-l lacunar și imprecis.

14 Prin hotărârea atacată, Tribunalul, printre altele, a respins ca inadmisibilă a doua cerere de adaptare pentru motivul că, în al doilea memoriu în adaptare, recurentul ar fi trebuit să enunțe motivele și argumentele adaptate în susținerea concluziilor în anulare, în temeiul articolului 86 alineatul (4) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

15 Astfel, Tribunalul a statuat la punctele 41-47 din respectiva hotărâre că, întrucât cadrul juridic referitor la măsurile restrictive sau la criteriile de includere în liste s-au schimbat, recurentul trebuia să își adapteze motivele și argumentele pentru a lua în considerare acest lucru și că, în speță, această cerință nu era îndeplinită, deoarece a doua cerere de adaptare se limita să solicite extinderea concluziilor cererii introductive, fără a oferi alte explicații sau elemente de fapt și de drept noi, ținând seama de evoluția cadrului juridic aplicabil, în special de introducerea unor criterii noi de includere.

Concluziile părților în fața Curții

16 Domnul Haswani solicită Curții:

– anularea hotărârii atacate, în măsura în care declară inadmisibilă a doua cerere de adaptare;

– în consecință, dispunerea eliminării numelui „domnului George Haswani" din anexele la actele din 27 mai 2016;

– anularea actelor din 12 octombrie 2015;

– obligarea Consiliului Uniunii Europene la plata unei sume de 700 000 de euro cu titlu de daune interese pentru repararea tuturor prejudiciilor;

– obligarea Consiliului la plata cheltuielilor de judecată efectuate în fața Curții și la plata tuturor cheltuielilor de judecată efectuate în fața Tribunalului.

17 Consiliul solicită Curții:

– respingerea recursului;

– obligarea recurentului la plata cheltuielilor de judecată.

18 În temeiul articolului 172 din Regulamentul de procedură al Curții, Comisia Europeană, intervenientă în primă instanță, a depus un memoriu în răspuns în care își însușește concluziile Consiliului și solicită Curții respingerea recursului în totalitate și obligarea recurentului la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

19 Prin intermediul motivelor sale, care trebuie analizate împreună, domnul Haswani susține în esență că, prin respingerea ca inadmisibilă a celei de a doua cereri de adaptare pentru motivele menționate la punctul 15 din prezenta hotărâre, Tribunalul a săvârșit în hotărârea sa o triplă eroare de drept.

Argumentația părților

20 Domnul Haswani reproșează Tribunalului o primă eroare de drept întrucât a încălcat articolul 86 alineatele (4) și (5) din Regulamentul de procedură al Tribunalului. Din aceste dispoziții ar rezulta că, în cazul în care reclamantul a omis să depună împreună cu cererea sa introductivă o copie a actului care justifică adaptarea solicitată, grefierul Tribunalului trebuie să îl invite în mod expres să procedeze la îndreptarea acestei neregularități în termenul stabilit în prealabil în acest scop; în caz contrar, cererea de adaptare nu ar putea fi respinsă ca inadmisibilă de către Tribunal. În consecință, deși nedepunerea actului care justifică adaptarea cererii introductive nu conduce din oficiu la inadmisibilitatea unei cereri de adaptare, cu atât mai mult aceeași ar trebui să fie situația în ceea ce privește nedepunerea motivelor adaptate.

21 Hotărârea atacată ar fi afectată de o a doua eroare de drept întrucât Tribunalul ar fi considerat că putea respinge ca inadmisibile concluziile celui de al doilea memoriu în adaptare al recurentului, fără ca măcar să examineze dacă grefierul i-a adresat sau nu acestuia o cerere de îndreptare.

22 A treia eroare de drept săvârșită de Tribunal s-ar referi la nerespectarea sintagmei „dacă este necesar”, care figurează la articolul 86 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, din care ar rezulta că depunerea de motive și de argumente adaptate nu este necesară din moment ce criteriile de includere pe liste se schimbaseră între actele atacate inițial și actele adăugate la cererea introductivă prin cererea de adaptare.

23 În această privință, deși nu contestă că actele din 12 octombrie 2015 au extins numărul persoanelor susceptibile să facă obiectul unor măsuri restrictive, domnul Haswani consideră „flagrant” faptul că, dincolo de aceste ușoare diferențe de formulare, motivele măsurilor luate împotriva sa în cursul anului 2016 sunt în esență aceleași cu cele ale măsurilor luate în cursul anului 2015. Or, însuși Tribunalul a considerat că aceste motive nu au fost dovedite, întrucât niciun document furnizat de Consiliu nu a avut o valoare probantă suficientă, fiind vorba fie de articole de presă imprecise, fie de extrase din pagini internet. De asemenea, domnul Haswani consideră că nu putea fi obligat să prezinte motive adaptate sub sancțiunea inadmisibilității cererii de adaptare, întrucât aceasta ar fi fost „superfluă”.

24 Consiliul exprimă îndoieli cu privire la admisibilitatea recursului, care nu ar preciza în mod suficient dispozițiile dreptului Uniunii încălcate, și consideră că a doua eroare de drept invocată nu este suficient dovedită.

25 În rest, Consiliul consideră că recursul este vădit nefondat. Acesta amintește argumentele pe care le-a susținut cu succes în cursul procedurii în primă instanță în ceea ce privește cauza de inadmisibilitate a celui de al doilea memoriu în adaptare.

26 Aceste argumente constau în extrapolarea la cererea de adaptare a cerințelor pe care trebuie să le respecte motivele cererii de sesizare, care trebuia, sub sancțiunea inadmisibilității, să fie însoțită de o expunere, chiar sumară, a motivelor invocate în temeiul articolului 76 litera (d) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

27 Această instituție consideră că ceea ce a fost statuat în legătură cu cererea de adaptare în discuție în cauză este o practică constantă a Tribunalului, care a respins deja în același mod o altă cerere de adaptare (Hotărârea din 28 ianuarie 2016, Klyuyev/Consiliul, T-341/14, EU:T:2016:47, punctele 71-73).

28 Consiliul, întemeindu-se pe concluziile avocatei generale în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 9 noiembrie 2017, HX/Consiliul (C-423/16 P, EU:C:2017:848, punctul 33), consideră că regula care decurge din sintagma „dacă este necesar”, care figurează la articolul 86 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, trebuie aplicată de la caz la caz și impune o apreciere de fond de către Tribunal a necesității de a prezenta motive și argumente adaptate. Această interpretare ar decurge din faptul că astfel de condiții de formă, cum sunt cele care figurează la articolul 86 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, există pentru a garanta caracterul contradictoriu al procedurii și pentru a permite Tribunalului să statueze în cunoștință de cauză și nu constituie un „scop în sine”. Tribunalul ar avea, în această privință, o anumită marjă de apreciere.

29 Comisia a intervenit în sprijinul observațiilor scrise prezentate de Consiliu, cu același tip de argumentare. Ea insistă în special pe caracterul „deosebit de lacunar” al celui de al doilea memoriu în adaptare. Potrivit acesteia, atunci când un memoriu este „atât de lacunar”, nimic nu ar împiedica Tribunalul să declare inadmisibilă cererea de adaptare, a cărei temeinicie nici nu ar mai fi obligat să o aprecieze.

Aprecierea Curții

30 Trebuie să se respingă de la bun început obiecțiile formulate de Consiliu și de Comisie în ceea ce privește admisibilitatea prezentului recurs. Astfel, reiese cu claritate din acesta că, prin motivele sale, recurentul reproșează Tribunalului că a încălcat articolul 86 alineatele (4) și (5) din regulamentul său de procedură atunci când a statuat la punctele 39-47 din hotărârea atacată că a doua cerere în adaptare trebuia respinsă ca inadmisibilă, pentru motivul că nu conținea motive și nici argumente adaptate. Aceste motive ridică astfel o chestiune de drept care poate fi supusă examinării Curții în cadrul unui recurs.

31 Trebuie amintit că articolul 86 din Regulamentul de procedură al Tribunalului prevede condițiile în care reclamantul poate, prin excepție de la principiul imutabilității concluziilor, să își adapteze cererea introductivă atunci când un act a cărui anulare este solicitată Tribunalului este înlocuit sau modificat de un alt act având același obiect (a se vedea în special Hotărârea din 9 noiembrie 2017, HX/Consiliul, C-423/16 P, EU:C:2017:848, punctul 18).

32 În special, rezultă din alineatul (3) litera (b) al articolului 86 menționat că memoriul în adaptarea cererii introductive trebuie, dacă este necesar, să conțină motive și argumente adaptate în raport cu cele ale cererii introductive.

33 Folosirea sintagmei „dacă este necesar” în formularea acestei dispoziții indică fără ambiguitate că memoriul în adaptarea cererii introductive trebuie să fie însoțit de motive și de argumente, ele însele adaptate, doar atunci când aceasta se dovedește a fi necesar.

34 Această concluzie este confirmată în lumina finalităților articolului 86 din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

35 În această privință, Curtea a statuat deja că, deși este perfect justificat să se impună anumite cerințe de formă unei adaptări a cererii introductive, astfel de cerințe nu constituie un „scop în sine” și sunt, dimpotrivă, destinate să garanteze caracterul contradictoriu al procedurii și buna administrare a justiției (Hotărârea din 9 noiembrie 2017, HX/Consiliul, C-423/16 P, EU:C:2017:848, punctul 23).

36 După cum a arătat avocatul general la punctul 61 din concluzii, ar fi contrar bunei administrări a justiției și economiei procedurii să se impună ca un reclamant care și-a adaptat concluziile să reitereze într-un memoriu în adaptarea cererii introductive motive și argumente identice cu cele dezvoltate în sprijinul concluziilor sale împotriva actului atacat inițial.

37 Astfel, atunci când un act ulterior atacat pe calea adaptării cererii introductive este în esență același cu un act atacat inițial sau atunci când se deosebește de acesta doar prin diferențe pur formale, nu se poate exclude ca, prin neincluderea în cererea sa de adaptare a unor motive și argumente, ele însele adaptate, reclamantul să fi înțeles, în mod implicit dar necesar, să se raporteze la motivele și la argumentele cererii sale de sesizare.

38 Într-un asemenea caz, revine Tribunalului, atunci când examinează admisibilitatea memoriului de adaptare a cererii introductive, sarcina să verifice dacă actul atacat pe calea adaptării cererii introductive prezintă, în raport cu actul atacat pe calea cererii de sesizare, astfel de diferențe substanțiale încât ar face necesară o adaptare a motivelor și a argumentelor prezentate în sprijinul cererii de sesizare.

39 În cazul în care, la finalul acestei examinări, Tribunalul concluzionează că în mod eronat reclamantul nu a inclus în memoriul de adaptare a cererii introductive motive și argumente, ele însele adaptate, acesta este abilitat, în temeiul articolului 86 alineatul (6) din regulamentul său de procedură, contrar celor susținute de domnul Haswani, să pronunțe inadmisibilitatea acestui memoriu pentru nerespectarea cerinței de formă prevăzute la alineatul (3) litera (b) al acestui articol, precum și pentru orice încălcare a unei cerințe prevăzute la articolul menționat.

40 În cadrul examinării menționate, Tribunalul nu este obligat să invite în prealabil reclamantul să îndrepte neregularitatea privind nedepunerea unor motive și argumente adaptate. Astfel, după cum a arătat avocatul general la punctele 48-57 din concluzii, sarcina de a aprecia necesitatea adaptării motivelor și a argumentelor cererii introductive îi revine reclamantului, care are inițiativa procesului și circumscrie obiectul litigiului, în special prin concluziile și motivele pe care le prezintă atât în cadrul cererii de adaptare, cât și în cadrul cererii de sesizare (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 noiembrie 2017, British Airways/Comisia, C-122/16 P, EU:C:2017:861, punctele 86 și 87).

41 În această privință, trebuie amintit că, deși, prin Hotărârea din 9 noiembrie 2017, HX/Consiliul (C-423/16 P, EU:C:2017:848, punctele 22-27), Curtea a cenzurat Tribunalul pentru că nu i-a oferit în prealabil reclamantului posibilitatea să îndrepte neregularitatea unei cereri de adaptare pentru nedepunerea înscrisului separat prevăzut la articolul 86 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, aceasta s-a întâmplat având în vedere circumstanțele speciale ale cauzei, în speță o ambiguitate a versiunii lingvistice a Regulamentului de procedură al Tribunalului corespunzătoare limbii de procedură alese de reclamant.

42 În cauza în care s-a pronunțat hotărârea atacată în cadrul prezentului recurs, pentru a concluziona că domnul Haswani ar fi trebuit să includă în cererea sa de adaptare a cererii introductive motivele și argumentele adaptate, Tribunalul s-a limitat, la punctele 41-47 din hotărârea sa, să arate că cadrul juridic al măsurilor restrictive și în special motivele includerii persoanelor interesate pe listele în cauză au evoluat de la data introducerii cererii introductive inițiale, iar actele atacate în al doilea memoriu în adaptare luau în considerare în special această evoluție, fără a cerceta dacă exista o diferență substanțială între motivele individuale reținute împotriva domnului Haswani în actele atacate prin cererea de sesizare, și anume actele din 6 martie 2015 și Regulamentul de punere în aplicare 2015/828, și cele reținute împotriva domnului Haswani în actele atacate în al doilea memoriu în adaptare, și anume actele din 27 mai 2016, interpretate în lumina actelor din 12 octombrie 2015.

43 Astfel, Tribunalul nu a procedat la verificarea menționată la punctul 38 din prezenta hotărâre.

44 Rezultă din cele ce precedă că punctul 1 din dispozitivul hotărârii atacate trebuie anulat.

Cu privire la acțiunea în fața Tribunalului

45 Conform articolului 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, în cazul în care Curtea anulează decizia Tribunalului, aceasta poate fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul, atunci când acesta este în stare de judecată, fie să trimită cauza Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia.

46 Întrucât Tribunalul a respins ca inadmisibilă a doua cerere de adaptare a cererii introductive fără să fi procedat la verificarea menționată la punctul 38 din prezenta hotărâre și fără să fi ascultat părțile în această privință, Curtea consideră că litigiul nu este în stare de judecată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

47 Întrucât cauza este trimisă la Tribunal spre rejudecare, cererea privind cheltuielile de judecată se soluționează odată cu fondul.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

1) Anulează punctul 1 din dispozitivul Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 22 martie 2017, Haswani/Consiliul (T-231/15, nepublicată, EU:T:2017:200).

2) Trimite cauza spre rejudecare Tribunalului Uniunii Europene.

3) Cererea privind cheltuielile de judecată se soluționează odată cu fondul.

Semnături